

Subject Area
Fine ArtsYear: 2022
Vol: 8 Issue: 97
PP: 1533-1540Arrival
28 February 2022
Published30 April 2022
Article ID Number
61147
Article Serial Number
38Doi Number
http://dx.doi.org/10.29288/
/sssj.61147

[How to Cite This Article](#)
Uslu, Y. (2022).
“Türkiye’de İllüstrasyon
Tekniği Tezleri Üzerine
Bir Değerlendirme”
International Social
Sciences Studies Journal,
(e-ISSN:2587-1587)
Vol:8, Issue:97; pp:1533-
1540

Social Sciences Studies
Journal is licensed under a
Creative Commons
Attribution-NonCommercial
4.0 International License.

Türkiye’de İllüstrasyon Tekniği Tezleri Üzerine Bir Değerlendirme

An Evaluation On Illustration Technique Theses In Turkey

Yaşar USLU¹ ¹ Doçent, Anadolu Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi, Grafik Sanatlar Bölümü, Eskişehir/Türkiye

ÖZET

Bu çalışmada 1989–2021 yılları arasında Türkiye’de illüstrasyon tekniği üzerine yapılan tezlerin nasıl bir dağılım gösterdiği incelenmiştir. Çalışmada elde edilen nitel verilerin çözümlenmesi için betimsel analiz tekniği kullanılmıştır. İllüstrasyon tekniği üzerine tez çalışmalarında 1989–2021 yılları arasında 167 toplam tez yapılmıştır. 1989-2021 yılları arasında farklı sonuçlar olmasına rağmen, 2010 yılından itibaren illüstrasyon alanında tez yazımında önemli bir artış gözlenmiştir. İllüstrasyon tekniği üzerine tez çalışmaları 2019 yılında en yüksek seviyesine (27) ulaşmıştır. Tez yazarlarının büyük çoğunluğunu bayanlar (110) oluşturmaktadır. Tez danışmanlıklarını çoğunlukla Doktor Öğretim Üyesi unvanına sahip öğretim üyeleri yapmıştır. Gazi, İstanbul Arel ve 19 Mayıs üniversiteleri sırasıyla en çok tezin yapıldığı üniversitelerdir. Sosyal Bilimler Enstitüsü illüstrasyon tekniği ile ilgili en fazla (96) tez çalışmalarının yapıldığı tek enstitüdür. İllüstrasyon tekniği üzerine tez çalışmalarında ana bilim dalı olarak en fazla Grafik bölümü (89) olmuştur.

Anahtar Kelimeler: İllüstrasyon, Grafik, Türkiye’de İllüstrasyon Konulu Tezler

ABSTRACT

In this study, the distribution of the theses on the illustration technique in Turkey between the years 1989-2021 was examined. Descriptive analysis technique was used to analyze the qualitative data obtained in the study. In the thesis studies on the illustration technique, a total of 167 theses were made between the years 1989-2021. Although there were different results between 1989 and 2021, there has been a significant increase in thesis writing in the field of illustration since 2010. Thesis studies on the illustration technique reached its highest level (27) in 2019. The majority of thesis writers are women (110). Thesis advisors were mostly done by faculty members holding the title of Doctoral Lecturer. Gazi, İstanbul Arel and 19 Mayıs universities are the universities where the most theses are made, respectively. The Institute of Social Sciences is the only institute where the most (96) theses researches are conducted on illustration technique. In the thesis studies on illustration technique, the Department of Graphics was the most (89) as the main science.

Key Words: Illustration, Graphics, Thesis on Illustration in Turkey

1. GİRİŞ

İllüstrasyon Latince, Illustrare kökünden gelip, bir metni, bilgiyi daha anlaşılır yapmak için görsel olarak resimleme, aydınlatma, süsleme, ruhsal aydınlık, yazıda canlandırma. İllüstrasyonda asıl amaç, bir fikri daha etkili ve verimli açıklamak, aydınlatmaktır, mesaj vermektir (Sözen ve Tanyeli, 2009).

İllüstrasyon bir anlamda algı yaratma çabasıdır. O, resimden farklı olarak metnin içinde zihinsel bir pratikle mesaj verme eğilimine bağlıdır. Bu sebeple resim sanatındaki özgürlük yoktur. Fakat tamamıyla özgür olmadığını da söyleyemeyiz. İllüstrasyonunda yapıt yaratımı sırasında özgünlüğü ve özgür bir dili bağlı olduğu metne göre şekillenir (Gönüllü A.B. 2015, 49). İllüstrasyon hangi sanat disiplini içinde yer aldığı tartışılmakla birlikte, mesaj verme amacı olduğu için grafik sanatlarına yakındır. Grafik sanatının özü daima bir mesaj taşımaktadır. Grafğin şöyle bir kaygısı var; mutlaka bir şey anlatması gerekiyor. Ya çizerek illüstrasyon dediğimiz üslupla ya semiyotik olarak, ya amblem olarak anlatması gerekiyor (Ekşioğlu, 2009).

İllüstrasyon, zengin tarihiyle antik bir iletişim şekli; kullanıldığı her alanda çarpıcı grafik imgeler oluşturan, etkin mesajlar ileten, dinamik, çağdaş bir ifade ve yorumlama aracı. 1993’te kurulan Türkiye İllüstratörler Derneği’ne göre illüstrasyon: “Metinlerin ve fikirlerin tasvir edilmesi ve açıklanması amacıyla uygulanan en yaygın ‘resimleme’ türüdür. Tanıtım, reklam ve tasarım medyalarında görsel çözümler üreten en önemli etmenlerdendir (İşli ve Durmaz, 2016).

Türkiye’de Cumhuriyet dönemi sonrasında gelen modernleşme çalışmalarlarıyla birlikte günlük hayata damgasını vurmuş birçok yeni kültürel öğelerin doğuşunu görüyoruz. İllüstrasyonların günlük hayata derinlemesine uyumlu olması sayesinde aynı zamanda o döneme bir pencere açmaktadır. Cumhuriyet döneminden itibaren bazı görseller dönemini o kadar net yansıtıyor ki gördüğümüz anda hangi döneme ait olduğunu belirlemek mümkün oluyor. O dönemde Türkiye’de editoryal illüstrasyon ve grafik tasarımının temelini zanaatkarlar oluşturmaktaydı. Bu dönemdeki gazete ve dergilerde fotoğraf ve illüstrasyonları bir arada kullanıyorlardı. İllüstrasyonların tercih edilmesinin sebebi hem estetik olarak göze hoş gelmeleri hem de fotoğrafa göre daha pratik ve az maliyetli olmalarıydı. 1960’larda hala gündemde olan bu meslek dalının etkisi 1970’lerde baskı teknolojilerinin gelişmesi,

bilgisayarlı üretime geçilmesiyle azalmaya başladı; 21. yüzyılda ise yerini modern grafik tasarım ve illüstrasyonlar aldı. Cumhuriyet'in kurulmasıyla Türkiye hem toplumsal hem de ekonomik olarak bir devrime girdi. Bu dönemde atılan ekonomik adımların halka ulaşmasındaki en büyük etkenlerden biri de gazetelerdi. Harf Devri'nden sonra yazılı basın hız kazanmasıyla habercilikle birlikte reklamcılık da öne çıkan meslek dallarından biri oldu. Türkiye'nin ilk illüstratörü İhâp Hulusi Görey ve daha birçok isim bu dönemde ünlendiler (Şekil 1. Bkz.). Aynı zamanda her ne kadar geri planda kalsa da Türkiye'nin ilk kadın illüstratörü Sabiha Bozcalı'yı da yine bu dönemde eserleriyle yer aldı (Şekil 2. Bkz.). Sabiha Bozcalı sadece 'ilk profesyonel kadın illüstratör' değil, aynı zamanda da 'ilk profesyonel kadın grafik tasarımcı'ydı (Özkeleş, 2019).

Şekil 1 İhâp Hulusi Görey, Atatürk'ün Siparişiyle yapılan İlk Alfabe Kapağı, 1932

Şekil 2 Sabiha Bozcalı, İzmir Fuarı'nda Yapı ve Kredi Bankası Afişi, 1953

2. ÇALIŞMANIN ÖNEMİ

Bu çalışmada 1989–2021 yılları arasında Türkiye'de illüstrasyon konulu tezlerin nasıl bir dağılım gösterdiğinin incelenmesi amaçlanmıştır. illüstrasyon tekniği alanında yapılan araştırmalar farklı başlıklarda ve içerikleri ile yapılmıştır. Fakat sözü edilen araştırmalarda sadece Türkiye'de illüstrasyon tekniği ile yapılan tezler ele alınmıştır. Bu çalışmada tezler tematik bir yaklaşımla farklı değişkenler açısından incelenmiş ve 1989'den sonra yapılan tezler elde edilen verilere göre farklı yönleri ile ortaya koyulmaya çalışılmıştır.

Bu araştırma illüstrasyon tekniği konulu tezlerin farklı değişkenler açısından incelenerek dağılımlarının çıkarılması, bu konunun farklı açılardan sınıflanmasını ve hangi alanlarda illüstrasyon tekniği daha çok inceleme konusu yapıldığının belirlenmesi ve eksikliklerin neler olabileceğinin saptanması açılarından katkı sağlayabilecektir. Yıllara göre tez dağılımı ve konularının belirlenmesiyle de Türkiye’de illüstrasyon tekniği konusunda gelişmelerin tezlere nasıl yansıdığını ve yıllara göre değişim göstermesi bakımından önem arz etmektedir. Araştırmanın Türkiye’de güzel sanatlar, sosyal bilimler alanında illüstrasyon konu alan tezlerin genel çerçevesini görmek bakımından yararlı olacağı umulmaktadır.

Araştırmada yanıtı aranan sorular şunlardır: Türkiye’de illüstrasyon tekniği konulu tezler; a) yıllarına, b) yapıldığı üniversitelere, c) yüksek lisans/doktora/sanatta yeterlilik tezi olmalarına, d) danışmanlarının unvanlarına, e) tez yazarlarının cinsiyetlerine, f) yazım dillerine, g) sonuçlandırıldığı üniversite ve araştırma konularına, h) hangi yıllarda hangi konuların daha çok çalışıldığına göre nasıl bir dağılım göstermektedir?

3. YÖNTEM

Araştırmada veriler alan yazın incelemesiyle elde edilmiştir. Nitel verilerin analizi için; tematik bir çerçeve oluşturma, tematik çerçeveye göre verilerin kodlanması, bulguların tanımlanması, bulguların yorumlanması aşamalarını kapsayan betimsel analiz tekniği (Yıldırım ve Şimşek, 2008: 224-225) kullanılmıştır.

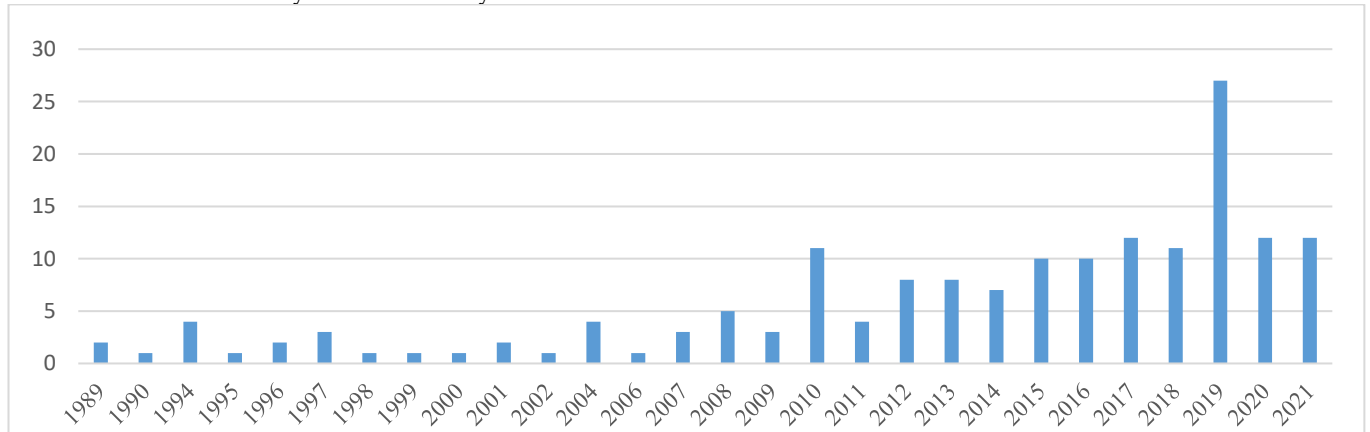
Araştırmanın ilk aşamasında YÖK ana sayfasından ulaşılan Ulusal Tez Merkezi’ndeki basit tarama seçeneğiyle “İllüstrasyon” anahtar kelimesinde geçen tezlere ulaşılmıştır. İllüstrasyon anahtar kelimesiyle yapılan aramada farklı bilimler enstitüsünde alanında yapılmış 154 yüksek lisans, 5 doktora ve 8 sanatta yeterlilik tezi olmak üzere toplam 167 teze ulaşılmıştır. Araştırma verileri Türkiye’de 34 üniversite bünyesindeki; Sosyal Bilimler, Eğitim Bilimleri, Güzel Sanatlar, Fen Bilimleri ve Sağlık Bilimleri Enstitüsü’nde yapılan illüstrasyon konulu tezler incelenerek elde edilmiştir.

İllüstrasyon konulu tezler çalışma alanlarına göre gruplandırılmış ve altı tema altında toplanmıştır. Bu temalar, “illüstrasyon sanatı”, “eğitimde illüstrasyon”, “yayın sektöründe illüstrasyon”, “farklı disiplinlerde (Seramik, , tezhip, moda, tekstil, matematik vb.) illüstrasyon”, “Bilgisayar-dijital illüstrasyon”, “tıp ve sağlık alanında illüstrasyon”, olarak belirlenmiştir. Ulaşılan tez ve tezlerin yapıldığı üniversite sayısı ele alındığında, üniversite başına yapılan ortalama tez sayısının 5 olduğu belirlenmiştir. Araştırmanın son alt probleminde temaların yıllara göre dağılımından oluşan veriler tabloya yansıtılmıştır. En fazla tema, 49 tez ile illüstrasyon sanatının temasında olmuştur. Araştırma 1989-2021 yılları arasında farklı enstitülerin ana bilim dallarında yapılan tezler kapsam alanına alınmıştır. Araştırma verilerine en son Ocak, 2022’de ulaşılmıştır.

4. BULGULAR

Türkiye’de illüstrasyon konulu tezler araştırmanın farklı boyutlarına yanıt verecek şekilde incelenmiş ve veriler grafik üzerinde ifade edilmiştir. Buna göre illüstrasyon konulu tezlerin yıllarına göre nasıl bir dağılım gösterdiğine ilişkin veriler grafik 1’de verilmiştir.

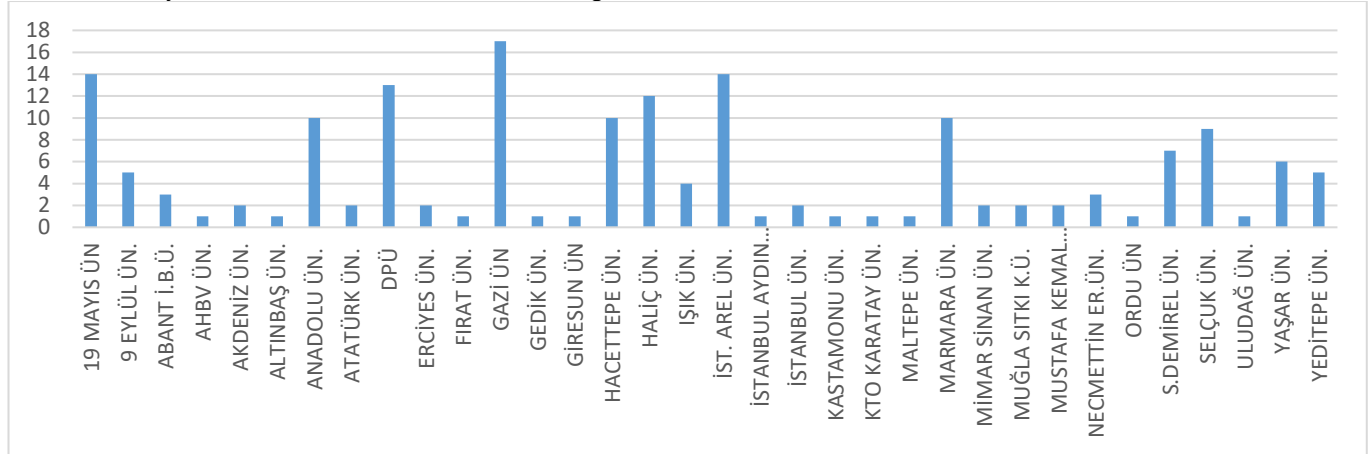
Tablo 1 Yıllara Göre İllüstrasyon Konulu Tez Sayısı

Tablo 1’deki verilere göre; 1989’da 2 tez, 1990’da 1, 1994’te 4, 1995’te 1, 1996’da 2, 1997’de 3, 1998’de 1, 1999’da 1, 2000’de 1, 2001’de 2, 2002’de 1, 2004’te 4, 2006’da 1, 2007’de 3, 2008’de 5, 2009’da 3, 2010’da 11, 2011’de 4, 2012’de 8, 2013’de 8, 2014’de 7, 2015’te 10, 2016’da 10, 2017’de 12, 2018’de 11, 2019’da 27, 2020’de 12, 2021’de 12 tez yapılmış, arada kalan yıllarda iniş ve çıkış olmak üzere 1989’dan günümüze toplam 167 tez ulusal tez merkezinde yayımlanmıştır. Grafik 1’de veriler incelendiğinde Türkiye’de illüstrasyon konulu en fazla tezin 2019 yılında 27 tez ile, en az tezin ise bir tez ile 1990, 1995, 1998, 1999, 2000, 2002 ve 2006 yılında

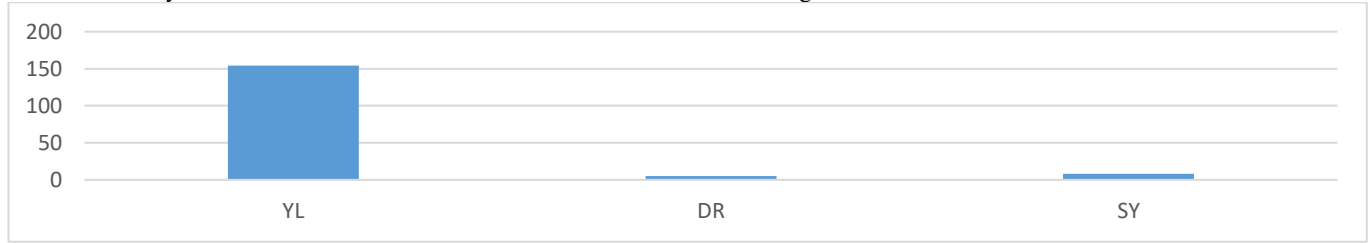
yapıldığı görülmektedir. Bazı yıllarda illüstrasyon alanında tez sayısında azalmalar görülmektedir. 2015 yılından itibaren ise illüstrasyon teması alanında yapılan tezlerde artış olduğu görülmektedir. İllüstrasyon temalı alan tezlerin yapıldıkları üniversitelere göre nasıl bir dağılım gösterdiğine ilişkin veriler Tablo 2’de verilmiştir.

Tablo 2 İllüstrasyon Temalı Tezlerin Üniversitelere Göre Dağılımı

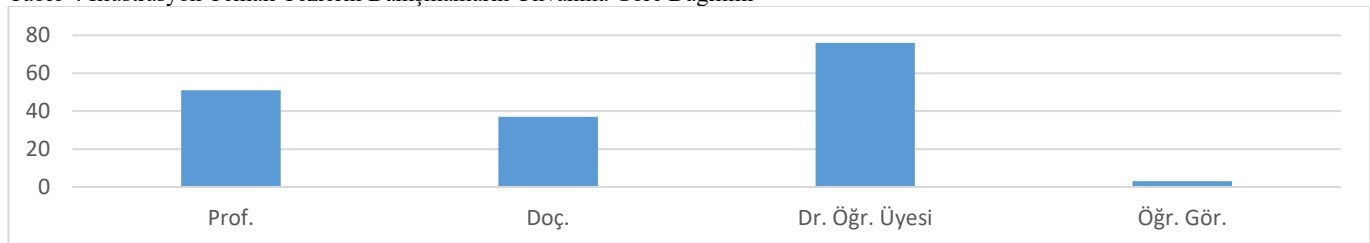
Araştırmada ulusal tez merkezinde Türkiye’de 34 farklı üniversitede yapılmış illüstrasyon temalı 167 teze ulaşılmıştır. Tablo 2’de de görüldüğü gibi Gazi Üniversitesi, 17 tez ile Türkiye’de illüstrasyon konulu tez çalışmalarının en fazla yapıldığı üniversite olarak birinci sırada yer almaktadır. Gazi Üniversitesi’ni İstanbul Arel ve 19 Mayıs Üniversitesi 14’er tez ile ikinci sırayı takip etmektedir. Tablo 2 sütununda on üniversitede illüstrasyon temalı bir tez hazırlanmıştır. İllüstrasyon konulu tezlerin lisansüstü eğitim kademelerine ve yıllara ilişkin bulguları Tablo 3’te verilmiştir.

Tablo 3 İllüstrasyon Temalı Tezlerin Lisansüstü Kademelerine ve Yıllara Göre Dağılımı

Tablo 3’e bakıldığında 1989 yılından günümüze kadar Türkiye’de illüstrasyon temalı 154 yüksek lisans, 5 doktora ve 8 sanatta yeterlilik tezi olmak üzere toplam 167 tez yapılmıştır. Tablo 3’te tezlerin yüksek lisans, doktora ve sanatta yeterlilik lisansüstü alanlarına göre gruplandırılmış olduğu görülmektedir. Buna göre en az tez 1990, 1995, 1998, 1999, 2000, 2002 ve 2006 yıllarında bir yüksek lisans; 2010, 2013 ve 2020 yılında 1 doktora tezi; 2011, 2015, 2017, 2019 ve 2021 yılında bir doktora tezi yapılmıştır. En fazla yüksek lisans tezi 2019 yılında 24; en fazla doktora tezi 2019 yılında 2; en fazla sanatta yeterlik 2020 yılında 3 tez yapılması söz konusudur. İllüstrasyon temalı ilk doktora 2010’da, ilk sanatta yeterlilik tezi ise 2011 yılında yapılmıştır. İllüstrasyon temalı tezlerin danışmanların unvanına ilişkin bulgular tablo 4’te verilmiştir.

Tablo 4 İllüstrasyon Temalı Tezlerin Danışmanların Unvanına Göre Dağılımı

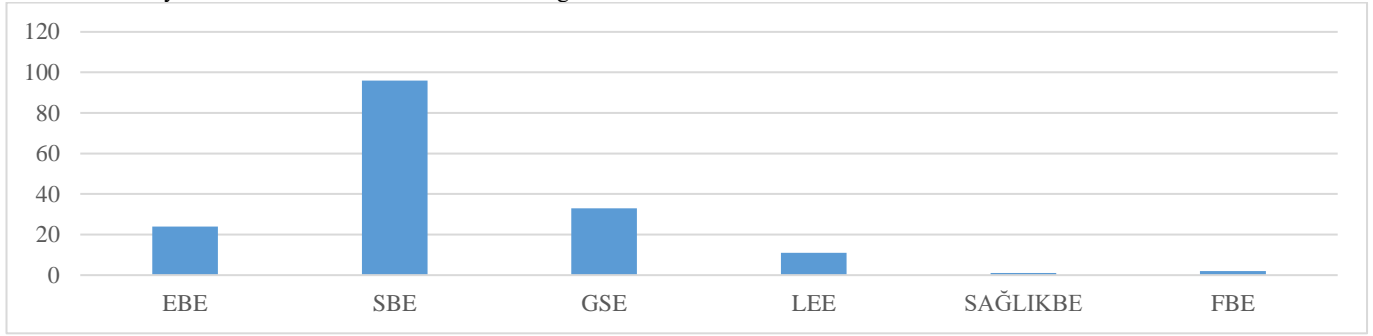
Tablo 4’e göre toplam 167 lisansüstü tezlerinin 76’sının danışmanının Dr. Öğr. Üyesi, 51’sinin profesör, 37’ sinin doçent, 3’ünün öğretim görevlisinin olduğu görülmektedir. İllüstrasyon alanında yapılan 154 yüksek lisans tezinden 38’inin Profesör, 37’sinin Doçent, 73’ünün Dr. Öğretim üyesi ve 6’sının öğretim görevlisi danışmanlığı yapmıştır. 5 Doktora tezinin 4’ünün profesör, 1’inin de Dr. Öğretim üyesi tarafından; 8 adet Sanatta Yeterlik tezinin 4’ünün Profesör, 2’sinin Doçent ve 2’sinin Dr. Öğretim üyesi tarafından danışmanlığı yürütülmüştür. Türkiye’de illüstrasyon konulu tezlerin danışman ve tez yazarlarının cinsiyetlerine göre nasıl bir dağılım gösterdiği Tablo 5’te verilmiştir.

Tablo 5 İllüstrasyon Temalı Tezlerin Danışmanların Cinsiyetlerine Göre Dağılımı

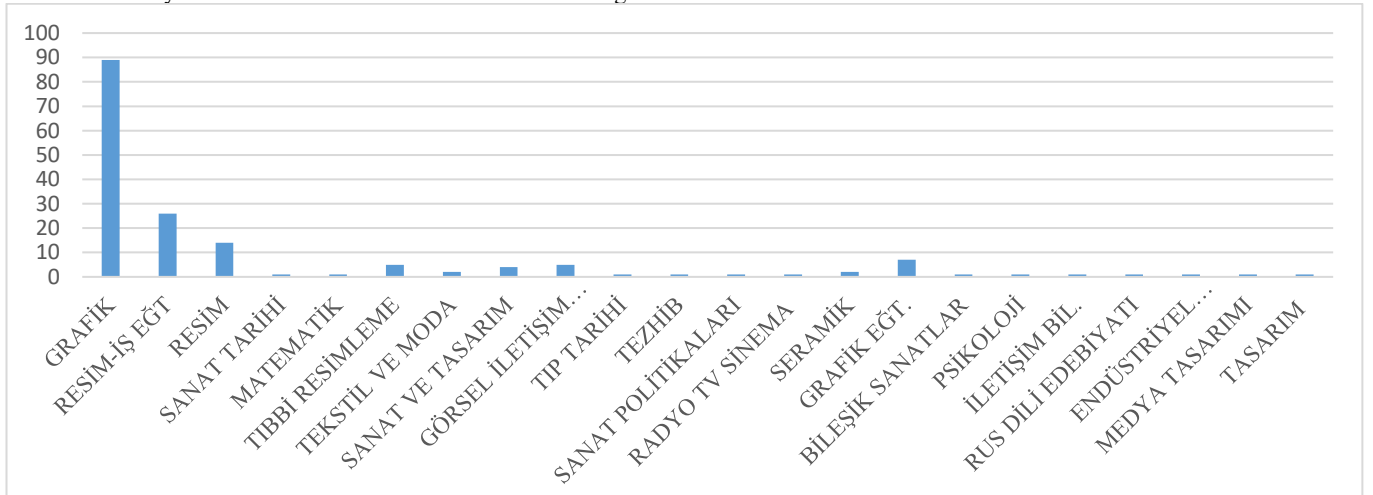
Tablo 5 incelendiğinde Türkiye’de illüstrasyon konulu tezlerin 67’sinin erkek araştırmacılar tarafından, 100’ünün ise kadın araştırmacılar tarafından hazırlandığı görülmektedir. Bu verilere göre Türkiye’de illüstrasyon konulu tez çalışması yürütenler ağırlıklı olarak kadınlardır. Türkiye’de İllüstrasyon konulu tezlerin enstitülere göre nasıl bir dağılım gösterdiği tablo 6’da verilmiştir.

Tablo 6 İllüstrasyon Temalı Tezlerin Enstitülere Göre Dağılımı

Tablo 6 incelendiğinde Türkiye’de illüstrasyon temalı tezlerin enstitülere göre dağılımı; Eğitim Bilimleri Enstitüsünün 24, Sosyal Bilimler Enstitüsünün 96, Güzel Sanatlar Enstitüsünün 33, Lisansüstü Eğitim Enstitüsünün 11, Sağlık Bilimleri Enstitüsünün 1, Fen bilimleri Enstitüsünün ise 2 olmak üzere toplam 167 illüstrasyon temalı tez yazılmıştır. Bu verilere göre Türkiye’de illüstrasyon konulu tez çalışması en fazla Sosyal Bilimler Enstitüleri tarafından ağırlıklı olarak yapılmıştır. Türkiye’de İllüstrasyon konulu tezlerin Anabilim dalına göre nasıl bir dağılım gösterdiği tablo 7’de verilmiştir.

Tablo 7 İllüstrasyon Temalı Tezlerin Anabilim Dalına Göre Dağılımı

Tablo 7 incelendiğinde Türkiye’de illüstrasyon temalı tezlerin anabilim dalına göre dağılımı; Grafik 89, Resim-iş Eğitimi 26, Resim 14, Görsel iletişim Tasarımı 5, Sanat ve tasarım 4, Tıbbi Resimleme 5, Grafik Eğitim 7, Tekstil-modu ve seramik 2, diğer anabilim dalları olmak üzere toplam 167 illüstrasyon temalı tez yazılmıştır. Farklı disiplinlerden olan, Psikoloji, Tıp tarihi, Tadyo Tv Sinema, iletişim, Rus Dili Edebiyatı, Endüstriyel Tasarım, matematik gibi anabilim dallarında da illüstrasyon temalı araştırmalar yapılmıştır. Bu verilere göre Türkiye’de illüstrasyon konulu tez çalışması en fazla Grafik Anabilim dalı tarafından ağırlıklı olarak yapılmıştır. Türkiye’de İllüstrasyon konulu tezlerin araştırma temalarının yıllara göre nasıl bir dağılım gösterdiği Tablo 8’de verilmiştir.

Tablo 8 Tezlerin Araştırma Temalarının Yıllara Göre Dağılımı

YILLAR	İllüstrasyon Sanatı	Eğitimde İllüstrasyon	Yayın sektöründe İllüstrasyon	Tıp ve sağlıkta İllüstrasyon	Farklı Disiplinlerde İllüstrasyon	Bilgisayar-Dijital İllüstrasyon
1989		1				
1990		1	1			
1994		3	1			
1995					1	
1996	1		1			
1997		2	1			
1998	1					
1999						1
2000	1					
2001	1	1				
2002		1				
2004	1	3				
2006		1				
2007	2	1				
2008	1	3			1	
2009		1	1	1		
2010	2	5	2	1	1	
2011	2	2				
2012	2	4			1	1
2013	4	1			2	1
2014	2	2	2		1	
2015	5	1			2	2
2016	5			2		3
2017	4	3	1		3	1
2018	3	2	3	1	2	
2019	7	7	1	2	5	5
2020	3		4	4	1	
2021	2	1	2	2	2	3
TOPLAM	49	46	20	13	22	17

Tablo 8’de tez temalarının yıllara göre dağılımına bakıldığında, 1989 yılında ilk defa illüstrasyon tekniği alanında spesifik olarak eğitimde illüstrasyon teması üzerine yapıldığı görülmektedir. Tablo 8’ de görüldüğü üzere, eğitimde illüstrasyon ve illüstrasyon sanatı teması en fazla 7’şer tez ile 2019 yılında yapıldığı görülmektedir. Yayın sektöründe illüstrasyon ve tıp-sağlık alanında illüstrasyon teması en fazla 4’er tez ile 2020 yılında yapılmıştır. Farklı disiplinlerde illüstrasyon ve bilgisayar-dijital alanda illüstrasyon teması ise en fazla 5’er tez ile 2019 yılında yapılmıştır. Tablo 8’e göre İllüstrasyon tekniği alanında en fazla ana temalardan ilki olan İllüstrasyon sanatı temasında 49, eğitimde illüstrasyon temasından 46 tez araştırması yapılarak çoğunluk bu temalarda olmuştur. Sırasıyla farklı disiplinlerde illüstrasyon teması 22 tez, yayın sektöründe kullanılan illüstrasyon teması 20 tez, bilgisayar ve dijital alanlarda illüstrasyon temasında 17 tez, tıp ve sağlık alanında illüstrasyon temalı 13 tez yapılmıştır.

5. SONUÇLAR VE ÖNERİLER

Türkiye’de illüstrasyon konusunda ulaşılabilen ilk tez çalışmaları iki adet yüksek lisans olmak üzere 1989 yılına aittir. İllüstrasyona ait üçüncü yapılan yüksek lisans tezi ise farklı bir disipline ait Psikoloji anabilim dalında 1990 yılında yapılmıştır. Araştırmada illüstrasyona ait tezlerin illüstrasyon konusunda ilk tezler olup olmadığı bilinmiyor. Çünkü YÖK dokümantasyon merkezinde tezler, 1989’dan itibaren <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/> web sayfası üzerinden verilmektedir. 1991, 1992, 1993, 2003 yıllarında kadın konusunda çalışmaların yapılmadığı görülmüştür. Sözü edilen yıllarda illüstrasyon konusyla ilgili tezlerin yapılmaması illüstrasyon alanında tema, konu ve teknik olarak araştırmaya yönlendirme yapılmamış veya tercih edilmemiş olmasıyla açıklanabilir.

Zaman zaman düşüşler yaşansa da, illüstrasyon konulu tez çalışmalarında 2015–2021 yılları arasında önemli bir artış gözlenmiştir. İllüstrasyon konulu tez çalışmaları 2019 yılında 27 teze en yüksek seviyesine ulaşmıştır. Lisansüstü akademik çalışmalar hem yüksek lisans hem de doktora ve sanatta yeterlik kademelerinde her geçen dönemde artarak çoğalmaktadır. Bu bakımdan illüstrasyon çalışmalarındaki artış ve ilginin de daha artmış olduğu söylenebilir. 2006 yılından sonra üniversite sayısını artmasıyla da birlikte üniversitelerde güzel sanatlar alanında birçok anabilim dalı ve ana sanat dalının artmasının önemli bir nedeni olarak görülebilir. Zira 2006 yılı 1992 yılı gibi yeni üniversitelerin bir anda kurulduğu bir yıldır. Nitekim 01.03.2006 gün ve 5467 Sayılı Yasa ile Türkiye’nin farklı bölgelerinde 15 üniversite kurulmuştur. Her ne kadar bu üniversitelerin kurulduğu şehirlerde başka üniversitelere bağlı fakülte ve yüksekokullar bulunsa da, bu çekirdek nüve üzerine gelişmenin çok daha hızlı ve

kapsamlı olacağını, diğer üniversitelerin gelişim süreçlerine bakarak iddia edebiliriz. 2006 yılında kurulan bu 15 üniversite ile birlikte Türkiye'deki üniversite sayısı 93'e yükselmiştir. Yeni kurulan üniversiteleri kuruldukları şehirler açısından değerlendirdiğimizde; hepsinin 50.000 ile 120.000 arasında nüfusa sahip olan orta büyüklükteki şehirlerde olduğunu görmekteyiz (Sargın, 2007;144).

Araştırmada illüstrasyon konusunda ilk tezler 1989'da Ankara Hacettepe, 1990'da Eskişehir Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsünde yapılmıştır. Sonraki süreçte ilk defa İstanbul Marmara Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsünde 1997'de illüstrasyon konulu yüksek lisans tezi yapılmıştır. İllüstrasyon temalı ilk doktora tezi Ankara Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü tarafından, ilk Sanatta Yeterlik tezi ise İstanbul Mimar Sinan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü tarafından akademik çalışmalar yapılmıştır.

İllüstrasyon temalı araştırmalarda yüksek lisans tezlerinin sayıca fazla olması, güzel sanatlar alanında bulunan öğrenci sayısının hızla çoğalması, üniversitelerde artış olması ve beraberinde yeni güzel sanatlar fakültelerin kurulması ile açıklanabilir. Sanatta yeterlik ve doktora çalışmalarının az olması ise illüstrasyon teması konusunda yönlendirme ve tercih edilme konusunda danışmanların ve araştırmacının ilgisinden kaynaklı olabilir. Ayrıca sanatta yeterlik ve doktora daha uzun süreli ve yoğun çalışma gerektirmesi ve alanlara alımla ilgili şartların yerine getirilmesinden oluşan etkenler olabilir. İllüstrasyon temalı sanatta yeterlik tezleri 2011, 2015, 2017, 2019, 2020 yılında 3 adet ve 2021 yıllarında olmak üzere toplam 8 adet sınırlı sayıda sanatta yeterlilik çalışmasına rastlanmıştır. İllüstrasyon konulu doktora tezleri ise 2010, 2013, 2019 iki adet ve 2020 yıllarında toplam 5 adet tez çalışması yapılmıştır.

Gerek yüksek lisans gerekse doktora tezlerinin danışmanlıklarını çoğunlukla Doktor Öğretim Üyesi (Yrd. Doç. Dr.) unvanına sahip öğretim üyeleri yapmıştır. Bunu sırasıyla profesör, doçent ve öğretim görevlisi unvanlı öğretim elemanları izlemiştir. Bu durumu üniversitelerdeki mevcut öğretim üyesi potansiyeliyle açıklamak mümkün olabilir. İllüstrasyon konulu tezlerin yoğunlukla yapıldığı güzel sanatlar bölümlerinde profesör sayısı çok fazla değildir. Ama doktor öğretim üyesi çok fazladır. Tezlerin yoğunlukla yapıldığı üniversiteler eski ve köklü üniversitelerdir ve bu üniversitelerde profesör sayısı daha fazladır. Buda o üniversitelerde yapılan tezlerin danışmanının profesör ve doçent olduğunu göstermektedir.

Cinsiyetlerine bakıldığında tez yazarlarının büyük çoğunluğunun bayan olduğu (100), erkek yazarların (67) bayan yazarlara göre az olduğu görülmüştür. Bu da bayanların illüstrasyon temasıyla ilgili çalışmalara ilgili olduğu ve önem verdiği ile açıklanabilir.

İllüstrasyon ilgili en çok tez Gazi Üniversitesi'nde yapılmış onu sırasıyla İstanbul Arel Üniversitesi, 19 Mayıs Üniversitesi izlemiştir. Bunda hiç kuşkusuz adı geçen üniversitelerde illüstrasyon temasında danışmanların kendi ilgili ve uzman olduğu alanlar önemli bir etken olabilir. Üniversitelerin yoğunlaştıkları çalışma alanlarında, üniversitenin bulunduğu şehir ve üniversitenin köklü geçmişi, eğitim, sosyo-kültürel yapısı, öğretim elamanı profili, tez yazarlarının ve akademik birimlerinin yeterliliği gibi etkenlerin etkisi de düşünülebilir.

İllüstrasyon konularındaki ciddi artış 2010'lu yıllardan sonrasına rastlamaktadır. 2019 yılında illüstrasyon temalı tezlerin çok fazla yapılması da dikkat çekmektedir. 2006 yılından sonra üniversite sayılarının artması, beraberinde yeni fakültelerin kurulması ve kurulan güzel sanatlar fakültelerine yeni öğretim elamanlarına ihtiyaç duyulması, eski öğretim elamanlarına emekli olması, yapılan tezlerde bu artışın sebeplerinden olabilir. Bu araştırmanın bulgularından hareketle yakın süreçte illüstrasyon teması ile ilgili yüksek lisans, sanatta yeterlik ve doktora araştırma sayısının üniversite sayısına, bu konu alanıyla ilgilenen akademisyen sayısına ve lisansüstü programlarının artışına paralel olarak artacağı düşünülmektedir.

Araştırmaların bulgularından hareketle şu önerilere yer verilebilir: Yapılacak çalışmalarda nitelik sorusuna da yanıt aranması açısından, illüstrasyon konulu tezlere ilişkin derinlemesine içerik analizleri yapılabilir. Tezlerin yaklaşık yarısına yakını illüstrasyon tekniği ve eğitim alanında illüstrasyon temasının olduğu görülmektedir. İllüstrasyon temasının yeni ve güncel dijital alanlarda, zeka çeşitleri, yapay zeka vb. spesifik alanlarda da araştırılabilir. İllüstrasyon temalı makale ve kitapların dağılımı çıkarılıp, içerik analizleri yapılabilir. Böylece Türkiye'de illüstrasyon konulu araştırmanın genel bir çerçevesi çıkarılabilir, hazırlanan illüstrasyon konulu tezlerin ve yapılan araştırmaların hangi bilim dalındaki alan uzmanları tarafından ve hangi enstitülerde yapıldığı detaylı bir şekilde araştırılabilir.

KAYNAKÇA

Ekşioğlu Gürbüz, D. (2009, Şubat, 02). Gürbüz Doğan Ekşioğlu ile röportaj. Dünya Gazetesi, <http://www.dunya.com/sanatici-kimi-zamanpismanlik-tasir-36617h.htm>.

- Gönüllü, A. B. (2015). Orhan Veli şiirlerinin illüstrasyon sanatı ile yorumlanması (Yayımlanmamış Doktora Tezi). İstanbul Arel Üniversitesi, İstanbul.
- İşli, E. N., Durmaz, Ö. (2016, Mart, 04). Ben Türkiye'nin İlk Kadın İllüstratörüyüm. <https://blog.salonline.org/post/138545501329/ben-turkiyenin-ilk-kadin-illustratoruydum>.
- Özkeleş, A. (2019). Geçmişten günümüze Türkiye'deki yansıması ile çağını yansıtan illüstrasyonlar. <https://geekyapar.com/diger/gecmisten-gunumuze-turkiyedeki-yansimasi-ile-cagini-yansitan-illustrasyonlar/ET:04.02.2022>
- Sargın, S. (2007). Türkiye'de üniversitelerin gelişim süreci ve bölgesel dağılımı. Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 3(5), 133-150.
- Sözen, M. Tanyeli, U. (2009), Sanat Kavram ve Terimleri Sözlüğü, Remzi Kitabevi.
- Yüksek Öğretim Kurumu (2022, Şubat, 07)). Ulusal Tez Merkezi. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp>.